

Var kommer smöret från?

En guide om råvaruursprung i ekologiska och KRAV-märkta livsmedel

EKOLOGISKA LANTBRUKARNA 2020

Eko och svenskt! Här är guiden!

Som enskild konsument kan det ibland verka svårt att göra rätt val i livsmedelsbutiken. Ekologiskt, närproducerat eller svenskt? Du behöver inte välja – genom att köpa svenskt och ekologiskt bidrar du till god djurvälstånd, biologisk mångfald och mindre mängd kemikalier i naturen.

SVERIGE ÄR ett land i världsklass när det kommer till ekologisk produktion. En femtedel av den totala jordbruksarealen brukas i dag ekologiskt av mer än fem tusen lantbrukare. Det ger oss ett stort utbud av ekologiska och KRAV-märkta livsmedel i dagligvaruhandeln.

Med denna guide vill vi lyfta fram ekologiska livsmedelsprodukter med svensk råvara av kända varumärken på den svenska markna-

den. Vi vill även synliggöra produkter vars råvara inte är från Sverige idag, men har potential att bli det i framtiden.

Marknaden har tidigare haft svårt att möta konsumenters efterfrågan på ekologiska livsmedel. Nu har läget vänt och det finns därför goda skäl att välja produkter med spannmål, mjölk- eller köttråvara från Sverige. Senaste åren har det växtbaserade utbudet i butikerna ökat och det finns

ett stort intresse från konsumenterna att äta mer vegetariskt. Därmed finns det potential för den produktionen att öka.

Vi vill att det ska vara enkelt att hitta produkterna som säkrar tillgången på svenska livsmedel samtidigt som de gör gott för miljö och klimat. Att leta efter Från Sverige loggan är en bra utgångspunkt, men inte tillräckligt alla gånger. Titta och lär mer i guiden!

Vissa ekoprodukter är nästan alltid svenska

DEN HÄR GUIDEN är inte en komplett sammanställning av det ekologiska och KRAV-märkta utbudet i dagligvaruhandeln. Guiden bör ses som en ansats till en mer omfattande kartläggning. Ekologiska Lantbrukarna valde att fokusera på livsmedel som ansågs aktuella utifrån särskilda kriterier. Inventeringen utfördes via stickprov i butik och via livsmedelsföretagens hemsidor.

Med hänsyn till marknadsläget valdes 14 produktgrupper baserade på spannmål, mjölk eller köttråvara. Kriterier-

na var att livsmedlet skulle vara möjligt att producera i Sverige och att varumärket skulle vara välkänt på den svenska marknaden. Med välkänt menas ett varumärke med tydlig svensk koppling och där det förväntas från konsumenten att produkten är producerad i Sverige.

Utifrån ovan nämnda kriterier hade många fler produktgrupper kunnat ingå i kartläggningen som exempelvis syrade mjölkprodukter, kakor, styckdetaljer etc. En sådan kartläggning hade krävt resurser utanför projektets ramar.

Inom flera produktgrupper, till exempel mjölk och köttbullar, visade det sig att den ekologiska råvaran alltid var svensk. Dessa sammanställdes i en lista vid namn "Så-gott-som-alltid svensk råvara".

Därpå uppstod idén att addera produktgrupper gjorda på råvara som det istället råder brist på. Det vill säga, produkter som finns att köpa i butik vars råvara är importerad och som det inte odlas av i tillräckligt stor utsträckning i Sverige i dag. Ytterligare 7 produktgrupper lades till. Dessa var gjorda på balj- och oljeväxter samt rotfrukter.

SÅ-GOTT-SOM-ALLTID SVENSK RÅVARA

GRÄDDE

VETEMJÖL

RÅGMJÖL

HAVREGRYN

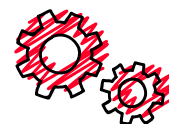
FIBERHAVREGRYN

NÖTFÄRS

BACON

FÄRDIGA
KÖTTBULLAR

GRILLKORV

LIVSMEDELSKEDJOR SOM HAR INVENTERATS

WILLYS

HEMKÖP

ICA

COOP

AXFOOD

MATHEM

CITYGROSS

LIDL

Smör

PRODUKT	PRODUKTNAMN OCH FÖRETAG	URSPRUNG RÅVARA	MÄRKNING
	Ekologiskt smör, 500 g. ARLA.	SVERIGE 	
	Ekologiskt smör, 500 g. ICA, I love eco.	SVERIGE 	
	Ekologiskt smör, 500 g. GARANT.	SVERIGE 	
	Ekologiskt smör, 500 g. SKÅNEMEJERIER.	SVERIGE 	
	Ekologiskt smör, 250 g. FAVORIT.	EU	
	Ekologiskt smör, 500 g. COOP ÄNGLAMARK.	DANMARK	

TABELL 1 Smör

Fyra av sex smör var gjorda på svensk KRAV-märkt grädde. Änglamark erbjöd smör gjord på dansk grädde och Favorit erbjöd smör som enligt uppgift kunde vara gjord på grädde från hela EU.

På KRAV-gårdar odlas ofta mycket gräs och baljväxter som både blir mat till mjölkorna och ger näring till jorden. Det gör att koldioxid från luften lagras i marken. På så sätt kan du som köper svenskt ekologisk smör göra en insats för klimatet!

Hårdost

PRODUKT	PRODUKTNAMN OCH FÖRETAG	URSPRUNG RÅVARA	MÄRKNING
	Ekologisk prästost, 31%, ca 530 g. ARLA.	SVERIGE 	
	Ekologisk prästost, 31%, 720 g. GARANT.	SVERIGE 	
	Ekologisk prästost, 35%, 700 g. COOP ÄNGLAMARK.	SVERIGE 	
	Ekologisk prästost, 35%, 660 g. LIDL, ÄNGENS.	SVERIGE 	
	Ekol. prästost, 35%, 700 g. ALLERUM, SKÅNEMEJERIER.	SVERIGE 	
	Ekologisk gouda, 28%, 640 g. FAVORIT.	TYSKLAND	

TABELL 2 Hårdost

Fem av sex hårdostar var gjorda på svensk KRAV-märkt mjölk. Varumärket Favorit erbjöd ost som var gjord på tysk mjölk.

19 kg ost! Så mycket ost åt varje svensk i snitt år 2018. Ekologisk hårdost gjord på svensk mjölk hittar du hos de flesta stora mejerierna och bland butikernas egna varumärken. Leta efter EU-ekologiskt-, KRAV- och Från Sverige-loggorna.

Färskost

PRODUKT	PRODUKTNAMN OCH FÖRETAG	URSPRUNG RÅVARA	MÄRKNING
	Färskost naturell, 25%, 150 g. ARLA.	DANMARK	
	Färskost naturell, 25%, 150 g. COOP ÄNGLAMARK.	TYSKLAND	

TABELL 3 Färskost

Färskost gjord på svensk ekologisk mjölk saknades helt i dagligvaruhandelns sortiment. Arla erbjöd färskost gjord på dansk mjölk och Änglamarks erbjöd färskost gjord på tysk mjölk.

Marknaden erbjuder väldigt få färskostar gjorda på svensk mjölk. Förra året lanserades två färskostar gjord på svensk konventionell mjölk. Med ett överskott på mjölkråvara är det ett ypperligt tillfälle för förädlingsindustrin att ta fram en svensk, ekologisk färskost.

Färskt bröd

PRODUKT	PRODUKTNAMN OCH FÖRETAG	URSPRUNG RÅVARA	MÄRKNING
	Råg-eko, 300 g. FAZER.	SVERIGE (vete & råg) 	
	Ekologiskt surdegsbröd, 350 g. FAZER.	SVERIGE (vete & råg) 	
	Rågbröd, 500 g. KUNG MARKATTA.	TYSKLAND	
	Ekologiskt fullkornsbröd med linfrön, 500 g. GARANT.	TYSKLAND (råg)/ POLEN (linfrö)	

TABELL 4 Färskt bröd

Ett av tre varumärken erbjöd färskt bröd gjort på svenskt spannmål. Fazer garanterade att huvudingredienserna, rågen och vetet, i båda brödsorterna var från Sverige. Två bröd innehöll i stället råg från Tyskland, Kung Markattas rågbröd och Garants fullkornsbröd med linfrö, där linfröna var från Polen.

“Ekologiska spannmålsprodukter utgjorde 3 procent av det totala försäljningsvärdet för spannmålsprodukter på marknaden år 2019.

Knäckebröd

PRODUKT	PRODUKTNAMN OCH FÖRETAG	URSPRUNG RÅVARA	MÄRKNING
	Ekologisk trekant, 180 g. LEKSAND.	SVERIGE 	
	Knäckebröd ekologiskt, 375 g. COOP ÄNGLAMARK.	SVERIGE 	
	Rågknäcke, 375g. ICA, I LOVE EKO.	SVERIGE 	
	Polarnäcke, 200 g. POLARBRÖD.	SVERIGE 	
	Krispig råg, 180 g. WASA.	SVERIGE 	
	Tunt knäckebröd ekologiskt, 250 g. ICA, I LOVE ECO.	TYSKLAND	
	Knäckebröd fullkornsråg och linfrö 180 g. GARANT.	TYSKLAND	

TABELL 5 Knäckebröd

Bland knäckebröden visade sig fem av sju varumärken ha svenskt spannmål som huvudråvara. Två knäckebröd innehöll råg från Tyskland, Ica I love Ecos och Garants. Dock var det bara Ica I love ecos tunna knäckebröd på 250 g som innehöll tysk råg, den större förpackningen på 375 g, innehöll svensk råg.

På cirka 450 svenska ekologiska gårdar odlas det råg, det ger råvara till nästan alla ekologiska knäckebröd i dagligvaruhandelns utbud!

Gröna ärter

PRODUKT	PRODUKTNAMN OCH FÖRETAG	URSPRUNG RÅVARA	MÄRKNING
	Ekologiska svenska ärter, 500 g. COOP ÄNGLAMARK.	SVERIGE 	
	Ekologiska ärter, 450 g. GARANT.	SVERIGE 	
	Ekologiska svenska ärter, 350 g. MAGNIHILL.	SVERIGE 	
	Ärter, frysta ekologiska, 500 g. ICA, I LOVE ECO.	SVERIGE 	
	Ekologiska ärter, 450 g. FAVORIT.	SVERIGE 	
	Gröna ärter eko, 380 g. GOGREEN, LANTMÄNNEN.	Ingen information.	

TABELL 6 Gröna ärter

I frysdisken upptäcktes att samtliga varumärken erbjöd svenska ekologiska gröna ärter. Däremot saknades information om var GoGreens ärter odlats.

Gröna ärter, eller konservärter som det också kallas, odlades på 540 hektar mark av 33 ekologiskt certifierade företag i Sverige år 2019.

Svarta bönor

PRODUKT	PRODUKTNAMN OCH FÖRETAG	URSPRUNG RÅVARA	MÄRKNING
	Svarta bönor, ekologiska, 380 g. COOP ÄNGLAMARK.	KINA	
	Svarta bönor, ekologiska, 400 g. KUNG MARKATTA.	KINA	
	Svarta bönor, ekologiska, 380 g. ZETA.	KINA	

TABELL 7 Svarta bönor

Inga ekologiska svarta bönor med svenskt ursprung hittades. Änglamark, Zeta och Kung Markatta erbjuder enbart svarta bönor från Kina.

Tillräckliga volymer och hög kvalitet – det är utmaningar som svenska böndlare behöver leva upp till för att det ska bli någon affär med ekologiska svarta bönor, menar handeln.

Gröna linser

PRODUKT	PRODUKTNAMN OCH FÖRETAG	URSPRUNG RÅVARA	MÄRKNING
	Grön lins anicia 500 g. NORDISK RÅVARA.	SVERIGE 	
	Gröna linser, 500 g. SALTÅ KVARN.	ITALIEN/TURKIET	
	Gröna linser, 500 g. COOP ÄNGLAMARK.	TURKIET	
	Gröna linser, 400 g. ICA, I LOVE ECO.	ITALIEN	

TABELL 8 Gröna linser

Ett av fyra varumärken erbjuder gröna linser från Sverige, Nordisk Råvara. Ica I love ecos var från Italien, Änglamarks var från Turkiet och Saltå Kvarn importerade linser från antingen Turkiet eller Italien.

Utbudet av svenskodlade linser är litet. Men det finns utstickare. Bland dessa hittar vi Grön lins Anicia som bland annat odlas i Skåne och på Gotland.

Varmpressad rapsolja

PRODUKT	PRODUKTNAMN OCH FÖRETAG	URSPRUNG RÅVARA	MÄRKNING
	Ekologisk rapsolja, 1 liter. GARANT.	EU	
	Rapsolja ekologisk, 0,5 liter. ZETA.	ITALIEN/RUMÄNIEN	

TABELL 9 Varmpressad rapsolja

Endast två varmpressade ekologiska rapsoljor upptäcktes, vilka inte var gjorda av svenskodlad raps. Garants kunde enligt uppgift vara gjord av raps från hela EU och Zetas var gjord av raps från Rumänien eller Italien.

Utbudet av kallpressad ekologisk olja gjord på svenskodlad raps är stort, medan utbudet av varmpressad olja är desto mindre. I Sverige finns det omkring 350 ekologiska odlar som odlar ekologisk raps. År 2020 var höstsådden rekordstor på 7900 ha. Kan vi våga hoppas på en varmpressad ekologisk olja av svensk raps i butikerna snart?

Senap

PRODUKT	PRODUKTNAMN OCH FÖRETAG	URSPRUNG RÅVARA	MÄRKNING
	LissEllas senap, grov, 150 g. LISSELLAS.	SVERIGE 	
	Skånsk senap eko, 190 g. BJÖRNEKULLA.	EU/OSPECIFICERAT	
	Ekologiska senap original, 500 g. JOHNNY'S	EU, UKRAINA OCH KANADA	
	Ekologisk senap, 200 g. GARANT.	EU OCH KANADA	

TABELL 10 Senap

Fyra varumärken erbjöd senap som var gjord på ekologiska senapsfrön. LissEllas senap innehöll svenska senapsfrön. Garants senap var gjord av senapsfrön från EU eller Kanada. Senapsfröna i Johnnys senap kunde vara från EU, Ukraina och Kanada. Björnekullas var gjord av senapsfrön som kunde vara från EU och utanför EU.

Många känner till den skånska senapen. Faktum är att senap odlas i hela vårt avlånga land. I Hedemora i Dalarna odlas de ekologiska senapsfröna till den flerfaldiga (inofficiella) VM vinnaren LissEllas senap.

Inlagd rödbeta

PRODUKT	PRODUKTNAMN OCH FÖRETAG	URSPRUNG RÅVARA	MÄRKNING
	Ekologiska rödbetor, skivade, 710 g. FELIX.	SVERIGE 	
	Ekologiska rödbetor, skivade, 580 g. BJÖRNEKULLA.	SVERIGE 	
	Ekologiska rödbetor, skivade, 520 g. COOP ÄNGLAMARK.	TYSKLAND	
	Ekologiska rödbetor, skivade, 380 g. ICA, I LOVE ECO.	TYSKLAND	
	Ekologiska rödbetor, skivade, 550 g. FAVORIT.	TYSKLAND	

TABELL 11 Skivade rödbetor

Två av fem varumärken erbjöd svenska skivade rödbetor på burk, Felix och Björnekulla. Övriga varumärken Ica I love eco, Änglamark och Favorit erbjöd tyska rödbetor.

Sverige har bra förhållande för odling av rödbetor. Du kan därför hitta svenska rödbetor i butikerna stor delar av året. Väljer du ekologiska rödbetor kan du vara trygg med att de har odlats utan naturfrämmande kemiska bekämpningsmedel eller konstgödsel.

Strösocker

PRODUKT	PRODUKTNAMN OCH FÖRETAG	URSPRUNG RÅVARA	MÄRKNING
	Ekologiskt strösocker, 1 kg. DANSUKKER.	SVERIGE/DANMARK 	
	Ekologiskt strösocker, 1 kg. COOP ÄNGLAMARK.	LITAUEN	

TABELL 12 Strösocker

På marknaden upptäcktes två varumärken som erbjöd strösocker som utvunnits från sockerbeta. Dansukkers erbjöd socker från sockerbeter som odlats i Sverige och Danmark. Änglamarks erbjöd socker från sockerbeter som odlats i Litauen.

I livsmedelsbutikerna hittar du ekologiskt socker utvunnet av antingen sockerrör eller sockerbeta. Nordens klimat lämpar sig dock endast för odling av sockerbeta. Om du vill köpa svenskt socker bör du leta efter socker framställt av sockerbeta!

Vad betyder märkningen?

				
<p>Från Sverige är en frivillig ursprungsmärkning som gör det enkelt att välja svenska råvaror, livsmedel och växter. Från Sverige-märket används på produkter som uppfyller kriterierna: odlad, född och uppfödd, förädlad, förpackad och kontrollerad i Sverige.</p>	<p>Sverigekannan är mejerikoncernen Arlas egna ursprungsmärkning. En produkt med Sverigekannan innehåller mjölk från svenska arlagårdar som har bearbetats på ett svenskt mejeri.</p>	<p>KRAV-märkta produkter uppfyller KRAVs egna regler, utöver EU:s villkor för ekologisk produktion. Reglerna har tuffare kriterier för djurvälstånd, miljö, hälsa och klimat.</p>	<p>Ekologiskt eller EU-lövet är den europeiska märkningen för ekologiska produkter. Endast produkter som uppfyller EU:s villkor för produktion, bearbetning, märkning och import får märkas med loggan. Det innebär te.x att produkten har framställts utan konstgödsel och kemiska bekämpningsmedel. Sammansatta produkter måste innehålla minst 95% ekologiska ingredienser för att få kallas ekologisk. Det är oberoende kontrollorgan som kontrollerar att alla aktörer i kedjan följer reglerna.</p>	<p>Det är livsmedelsslagstiftningen som bestämmer vilken information som måste finnas med i livsmedelsdeklarationen. Informationen syftar till att garantera konsumenters säkerhet och se till att det är möjligt att göra säkra och medvetna val. De allra flesta livsmedel behöver endast ha info om ursprungsland om det är nödvändigt för att konsumenten inte ska bli vilseledd. För nöt-, kalv-, får-, gris-, get- och fjäderfäkött samt fisk, honung, olivolja, (hela) frukter och grönsaker måste dock uppgifter om ursprungsland finnas.</p>
<p>I märkningen ingår även Kött från Sverige och Mjölk från Sverige. I varor som innehåller flera ingredienser är kött, mjölk, ägg, fågel, fisk eller skaldjur alltid utan undantag från Sverige och minst 75% av innehållet är svenskt.</p>	<p>Det finns två varianter av märkningen, antingen med texten "Svensk mjölk" eller "Svensk grädde". Du hittar märkningen på produkter som mjölk, fil, yoghurt, ost, smör, matfett och grädde.</p>	<p>KRAV har till exempel specifika krav på betesperiod och antal timmar utevistelse för mjölkkor, vilket EU-lövet saknar. De omfattar även fler områden som hantering av djur vid slakt. Reglerna har tagits fram i samråd med miljöorganisationer, producenter och företag.</p>		

Detta är Ekologisk Lantbrukarna!

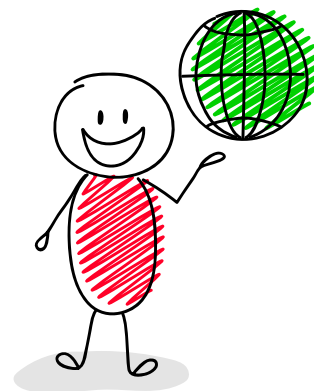
Ekologiska Lantbrukarna är intresseorganisationen för ekologiska lantbrukare. Stort lantbruk eller litet lantbruk, certifierad EU-eko, KRAV eller inte certifierad än – Ekologiska Lantbrukarna är föreningen för alla ekobönder.

Vi arbetar för att politik, regler och marknad ska vara utformade så att sven-

ska ekobönder ges de bästa möjligheterna att utveckla lönsamma och hållbara företag. Vår vision är att tillsammans leda utvecklingen för framtidens bönder, livskraftiga lantbruk och en frisk natur!

Ekologiska Lantbrukarna besitter en bred kompetens inom ekologisk produktion, jordbrukspoli-

tik, regelutveckling, företagsutveckling, marknad och kommunikation. Vi driver projekt, arrangerar gårdsbesök, seminarier, event, jobbar med påverkansarbete och opinionsbildning samt skapar lantbrukspraktiska tjänster som ap-pen Ekoförmedlingen och prisbevakning av ekobondens priser.

Var kommer smöret från?

En guide om råvaruursprung i ekologiska och KRAV-märkta livsmedel

Ekologiska lantbrukarna 2020

Projektansvarig Ida Lind/Ekologiska Lantbrukarna.

Projektledare och skribent Filippa Löfgren Orebjörk/Ekologiska Lantbrukarna.

Form Berit Metlid/ Publishing Farm.

Foto Filippa Löfgren Orebjörk och produktbilder från leverantörerna (produkter från Garant hämtade från garantskafferiet.se).